

може бити биран за народног посланика без губитка своје службе и плате, јер се то право признаје и другима, који се не интересују за народни живот онолико, колико се учитељ интересује, или га у опште не познају; конгрес захтева, да у свакој комисији, која ради законодавне пројекте за основне народне школе и учитељство, или решава питања, која се тичу народних школа и учитељства, буду и представници организованих учитеља и учитељица.

Ово су били наши високи циљеви и наши захтеви!

Нисмо их постигли све, но то не треба да нас плаши, да попустимо од њих само и за један тренутак, или да почнемо сумњати у њихову светост и узвишеност. Свети су нам били захтеви приликом њих рођења и тим светији нам постају, што тврђа и што већа ће бити и борба за њих уважање.

Вез успеха нисмо!

Идеја нашег народног јединства прониче и клије у срцима и душама наших најмлађих држављана и уверени смо да није више далеко онај дан, када ће букнути са свом својом елементарном снагом са децом на дан. Наша организација расте из године у годину и данас налази се у нашем табору око 2000 хрватског учитељства, што значи триумф победоносног похода наших идеја у отаџбини. Па и тачке наших сталеских захтева нису без успеха.

И сувише је свечан моменат, а да стварамо дисонанције и упуштамо се у задатке, које јоште нисмо постигли.

Очекују нас још тежки задаци! Један од првих јесте школски закон. Том приликом пак морамо напоменути једну од главних погрешака већине, која мисли, да је најважније да добијемо школски закон.

Истина, — то је важно, али је још важније, како ћемо извести тај закон. С тога треба правог духа у људима, који ће радити по томе закону! А то је опет национално југословенско учитељство! Душа и дух закона бићемо ми; без нашег дубоког убеђења и непоколебљиве устрајности биће закон мртав.

Са мирном савешћу очекујемо тренутак, када нам буде дата и ова прилика.

А дотле на рад за што ширу и што дубљу подлогу томе закону! Зато кличемо и приликом другог конгреса речи, које нам је заклицао на првом конгресу наш преискушени борац за југословенску јединствену идеју, дични први председник нашег Удружења, уважени наш друг М. Јовић:

Учитељима Југославије!

После страховитог и дугог рата, после толике силне проливане крви, после пропасти најбољих наших синова, после пропасти толико царевина и преврата целокупног друштвеног и економског живота: после свега тога подигните високо заставу нашег народног јединства, проповедајте љубав према сва три имена, омилите и деци и народу нашу дивну отаџбину, истребљујте сепаратизам, уништавајте штетне традиције, које сметају народном јединству, да би дочекали: да видимо један народ, једну народну душу и једно народно срце, једну жељу и снагу, тако као дијамант чист једноставан елемент, што има три имена (дијамант, драги камен и брилијант) тако и наш јединствен народ да буде са три драга и сваком мила имена: Србин, Хрват и Словенац у једној држави са једном владом, једним парламентом, једним законима и једном слободном и напредном школом и државом!

ЈОВ. П. ЈОВАНОВИЋ:

Прве везе између српског и словеначког учитељства.

Августа месеца 1905. године било је велико славење у Љубљани, свечано откривање споменика великог словеначког песника Фрање Прешерна, кога Словенци славе и величају и као свога великог песника и као свога великог родољуба, јер је он пишући своје песме народним језиком будио национални дух и национални понос код Словенаца, који су дотле били готово успавани под силним утицајем немштине.

Ово своје славење Словенци су хтели да изведу уз учешће и остале своје Словенске браће, зато су на ову своју прославу позвали поред остале браће и браћу Србе. Тада је на ову прославу дошао у Љубљану и писац ових редова као одборник града Крагујевца.

На дан прославе у вече словенски учитељи давали су велики концерт у великој башти хотела «Илирија». Кад сам ја да посетим концерт и дадем на каси свој прилог, пријавио сам се као учитељ и уредник «Просвете» из Крагујевца у Србији. Словеначки другови били су врло радосни што у својој средини имају друга из Србије, и одмах сам постао предмет њихове особите пажње; одмах су ми се представили вође и прваци словеначког учитељства гг. Енгелберт Гангл, Лука Јелени и др. Први је данас земаљски школски надзорник, а други од тада па све до данас стоји на челу словеначке учитељске организације.

Другога дана била је отворена велика и лепа изложба пртежа и ручних радова у Женској основној Школи Св. Јакоба. Приликом посете ове изложбе упо-

знао сам још већи број словеначких учитеља, од којих сам добио обавештење о уређењу основних школа, основне наставе и учитељске организације. Том приликом љубљански словеначки учитељи подарили су ми велики број лепих словеначких књига и учитељских листова и часописа, што ми је помогло да упознам говор, домовину и живот наше браће Словенаца.

Као тадашњи уредник «Просвете» у Крагујевцу одмах по повратку из Љубљане почео сам преко «Просвете» пропагирати идеју зближења између српског и словеначког учитељства, а као резултат те пропаганде дошао је Први Словенски Учитељски Конгрес, који је био сазван и одржан 1906. године, у Београду, и на који су нам били дошли као представници словеначког учитељства: Гангл, Јелени, Иван Шега, Лапајнегова, А. Томчева и др. Том приликом наши словеначки другови упознали су се са већим бројем наших учитеља и учитељица и са просветним приликама своје браће Срба, које су одмах силно завољели као своју најмилију браћу.

Одмах идуће 1907. године организовао сам био једно повеће друштво од учитеља и учитељица из Шумадије, које је са мном пропUTOвало кроз Хрватску и Словенију. Прво смо присуствовали на скупуштини хрватских учитеља у Загребу, па смо здружени са браћом Хрватским учитељима отишли у Љубљану, одакле смо удружени са браћом словеначким учитељима отишли на скупуштину словеначких учитеља у лепој Радољци. Тада су Хрватско учитељство представљали:

Гретењак, Пејчиновић, Пиванец, Кобали, на жалост, сада већ сви покојни, и други.

Тада, августа 1907. г. први пут видели су се на окупу српски, хрватски и словеначки учитељи.

Државне и покрајинске границе онда нису више биле препреке да брат дође брату.

Браћа словеначки учитељи свуда су нас прерадосно дочекивали, али тада нисмо могли ни ми њима, као ни они нама, отворено исказати своја братска осећања, јер су нас свуда пратили аустријски жандарми.

Тада се савало и у завијеним речима говорило о ослобођењу и уједињењу свих Срба, Хрвата и Словенаца. Добро се сећам да сам тада у Радољци у једноме отпоздраву рекао браћи словеначким и хрватским учитељима: «Драга браћо и миле сестре, као права браћа ми вам од свег срца желимо све оно на чему ви нама завидите!»

Данас, после 15 година од тога првога састанка српских, хрватских и словеначких учитеља, ослобођење и уједињење Срба, Хрвата и Словенаца није саварија, већ — јавља!

Данас ево опет на окупу српских, хрватских и словеначких учитеља у лепој Љубљани, али није више главни град аустријске провинције, већ средиште слободне области у слободној Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца!

Да живи слобода, братство и јединство Срба, Хрвата и Словенаца!

Да живи братство и јединство српског, хрватског и словеначког учитељства!

по заслужку. С тим би се отроке обаваровало поуличнега живљења. Године 1905. нај би се установиле за шибке, болохаче отроке; истотакo нај би се установиле за шибке, болохаче отроке; истотакo нај би се установиле школе за мањнадарене и психопатичне отроке.

Ена најважнији налог и должности државе би била, да uvede шолске кухиње, кјер би отроци имели правико до потребне хране. В модерних државах је то же деломa впељано, кјер со отроци на државне строшке прескрбљени с храно. Шолa бoди туд јавни завод за прехрано отрок.

З впељаво шолске должности би морал в шолу безпогојно сoделовати здравник. Кaкoр литро држава захтева шолско должност, првzаme oбeнeм вso oдгoвoрнoст и должност за варство отрокoвeгa здравја. Aкo је шолско послопје нездрави, стоји на влажном простору, је слабо разsvetljeno и ventilirano, со шолске клопи неприкладне, со отроци изpostavljeni raznim boleznim. Слаба razsvetljava škoduje očem и nepravilno napravljene клопи povzročajo skrivljenje hrbtenice; с помaнјakajočo ventilaciju се зрак spridi тако, да се нам ни čuditi aкo отроци izgledajo бледи и postajajo zaspani ter tožijo o glavobolu. Те napake се čим већ opažajo в мајних sobah, кјер много отрок sedi tesno друг poleg другeгa. Зdravnik мора sodelovati že pri načrtu vsakeгa šol. posloпja. On mora ođločevati, če stavbišče ođgovarja zdravstvenim zahtevam, zaslišan mora biti glede notranjosti šol. posloпja, njega razsvetljave, ventilacije, temperature и tudi glede števila отрок posameznih razredov. Mnogo nalezljivih bolezní se le potom šole razmnoži; predvsem škrlatica, ošpice, davica, oslovski kašelj, predčasno spoznanje teh bolezní zavaruje vse ostale отроке pred nalezljivostjo s hudimi posledicami. Ена главних налог шолскегa здравника obstoji в тем, čим преје odkriti nalezljivo bolezen и ođrediti takojšнo izolaciju obolelih отрок. Prav dobro се tudi spozna vpliv zdravstvenega razmerja отрок на pouk. Oтpoci с slabimi očmi, slabim sluhom, psihopatični и «nervozni» kakor tudi lačni отроци, ne zamorejo slediti pouku тако kakor popolnoma zdravi и siti отроци. Да је шолски здравник neobhodно potreben pri vsaki šoli је samoočesbi umevno. Zdravniška oskrba и skupna prehrana отрок sta enizmed најважnejših nalog.

Toliko нај bi bilo povedano в кратких potezah за uvedbo socialnih nalog в izboljšanje pouka и vzgoје в oснoвi šoli.

З uvedbo tega па bi се moralo преје še marsikaj ođpraviti iz naših osnovnih šol, kar је ovira pravemu modernemu napredku и pravilni vzgoји отрок. Naše stremjenje је: enotna šola. На бившем Štajerskem и Koroškem је navada, да so učenci zadnjih dveh let oproščeni šolskeгa pouka čez poletje; nič bolje ni на бившем Kranjskem с ponavljalnimi šolami, ki so veliko breme за učiteljstvo, ne да bi zamoglo pri svoji najboljši volji pokazati kakih povoljnih uspehov. Seveda, kadar bodo imeli besedo је šolniki o šoli и ne juristi, smemo pričakovati, да се mora to rešiti тако, да bo z olajšavo učiteljstva и в korist отроком. Pri тем ne smemo pozabiti tudi на то, да pri šoli imej govoriti le učitelj - strokovnjak, ne па eksponent bodisi katerekoli politične vladajoče stranke. Sleherni učitelj па se mora zavedati, да је nujna potreba ločitev šolske управе ođ politične. Nečastni за naše osnovno šolstvo со tudi takozvani razredi за oddaljene učence. O uspehih и vzgoји ni govora, če morajo отроци по већ kilometrov в šolo. V moderni држави ni več mesta за take šole. Še večja sramota за človeško družbo со takoiменовane šole за silo, в katerih počueјuо ljudje brez vsake strokovne izobrazbe. Imamo še žalibog — и то на бившем Kranjskem — poldnevni pouk, kar отроке oškoduje за polovico šolske dobe. Izgovor, да primanjkuje šolskih prostorov, не sme držati, kajti varčevanje на škodo naše ukaželjne mladine је pravi zločin nad celokupnim народом. Да се olajšajo bremena revnejšim občinam, је dolžnost државе, да priskoči на pomoč з raznimi subvencijam и svrhu zidave šolskih prostorov.

З uvedbo и odpravo navedenega bomo koristili le sebi за kulturno, gospodarsko и političно povzdigo vseгa народа, čigar ugodni rezultati се morajo pokazati в најbljži bodočnosti. S тем morajo ođpasti vsi napadi на osnovno šolstvo — и učiteljstvo. Učiteljstvo, ki се zaveda svoje vzvišene naloge, бо тем lažje vršilo svoje vzgoјevalno delo med lažје mladino за narod. aкo га в resnici ljubi. Vsi dosedanjí upravičeni ali neupravičeni napadi не zadeneјо најmanje, povdarjam, vestno učiteljstvo, kajti vse okolišine kriče по temeljiti remeduri и reorganizaciji našega osnovnega šolstva, kar за enkrat

JOS. MACAROL:

Reorganizacija osnovnega šolstva v socialnem oziru.

Koliko pomanjkljivosti ima še naše šolstvo — tako potrebno reforme — se da povedati z besedami: **v šoli već socializma!**

Solidarnična misel и ideja skupnosti najdeta pri skupni vzgoји mladine в javnih zavodih то, да ima vsak član človeške družbe opravljeno zahtevo по skupnosti, в gotovi meri duševne izobrazbe, ki је potrebna за njegovo eksistenco. Vsak posameznik si mora prilaščati znanost и vzgoју, katero zahteva od njega družabno življenje.

Obvezni šolski pouk tvori temelj našega skupnega modernega življenja; brez njega ne bi bila mogoča moderna industrija и не naše političно и kulturno življenje. Brez gotove mere znanosti и spretnosti се не more posameznik в današnji družbi gibati. Gospodarski и socialni razvoj sta napravila splošno ljudsko izobrazbo за življensko potrebo. Moderna ljudska šola је nastala šele в 19. stoletju, и то, kar је danes, је produkt zadnjih 50 let.

Nadaljnji napredek šolstva је predpogoj за razvoj boljšega и lepšega družabnega življenja, večjega splošnega blagostanja и višје kulture.

Šolski problemi: enotna šola, delovna šola, uredba pouka, brezplačna učila itd. niso le pedagoška temveć tudi socialna и politična vprašanja. Rešitev teh vprašanj се izvrši tudi očividno з razvojem socialnega и političnega duha и с prisvajanjem pedagoških znanstvenosti и izkušenj.

Šolstvo се vedno bolj izboljšuje. Pre snavljanje javnih šol се vrši з gotovostjo и hitro naprej. Državni zakoni uravnavajo šolstvo, држава vodi tudi nadzorstvo šol, а vzdrževanje је stvar občine. Naravno је, да marajo male, ubožne občine и industrijski kraji в mnogih slučajih prenašati res težka šolska bremena в obliki davkov. Toda zaradi tega ni stremeti по podržavljenju šol, ampak le по večји državni podpori за zidanje. Nasproti okornemu mehanizmu velike centralistične dr-

žave, со komunalne korporacije bolj gibčne. Tu — в šolskih občinah — се izpolnjuje napredek hitreje и intenzivneje. Tu deluje на t'soče živih bitij, ki vrše tvorno delo, dočim се в држави birokratične oblasti mučijo ле с papirnatimi odloki, kakor в mestih тако tudi по vaseh, се је pod samoupravo ljudska šola в novejšem času dobro razvila, kar nam pričajo deloma lepa šolska poslopja. Već bo napravljeno takrat, ko bo šolstvo doseglo најvišю izpopolnitev.

Osnovna šola не sme biti duševna mučilnica, o kateri се učenec seznani le з gotovim številom znanosti, ampak mora biti tudi завод telesne и higijenične vzgoје. Šole bi morale razpolagati з zdravniшi, od katerih bi bili отроци večkrat preiskovani и zročenj в njihovo varstvo. Šolske kuhinje нај bi skrbele за boljšo hranu, ker bi се с тем, nele skrbele за telesne, ampak tudi за duševne moči. Otroška zavetišča нај bi се ustanovila за отроке, katerih starši morajo ves dan

seveda ne more tega izvršiti učiteljstvo, ki mu niso dana na razpolago sredstva v udeležitev tega. Vsak vesten učitelj pa je lahko pomirljen s tem, da ni kriv, ako ga pri pouku in vzgoji oklepa železen obroč in da ne more preko njega brez pomoči od tam, kjer bi bila pomoč res možna in izvedljiva. Upajmo pa, da tudi v naši, ne baš dobro financirani državi pridemo v šolstvu do tega, kar že druge moderne dr-

žave posedujejo. V dosego tega cilja pa je dolžnost vsakega posameznika in naših organizacij, da se zavzamejo za izvedbo teh reform v dobrobit osnovnega šolstva kakor tudi celokupnega jugoslovanskega naroda, kateremu so dani oni predpogoji kulturno, gospodarsko in politično doseči to, kar posedujejo že drugi takozvani »kulturni« narodi.

DR. J. TURIĆ, Zagreb:

Nacrti resolucija za kongres UJU u Ljubljani.

III. a) Škola će postići taj cilj ujedinjenja, koji je nenaknadivi uvjet našoj si-
kulturnosti i napredku, ako su učitelji ravnani istim nacionalnim ciljem i težnjama, ako su pedagoški prosvjetljeni za naše kulturne i materijalne prilike, ako su intelektualno samostalne i moralno slobodne nacionalne ličnosti, koje sebe prenose u narod, pa tako stvaraju duhovnu jedinstvenost. Ovakova jedinstvenost podnosi i konfesijske i plemenske i klasne osebnosti i razlike, ali ih učini nebitnim razlikama na jedinstvenom narodnom tlu: ali pobija antisocijalni i protinacionalni šovinizam i fanatizam, nekulturnu nesnosljivost i umišljenost.

Valjano izrađeni priručnici moraju biti sigurni vodiči i pomagači učiteljeva rada.

b) Drugi uvjet, uz koji škola može da dostigne svoj cilj ujedinjavanja jest u organizaciji škole.

Sva mladost nacije mora da u školi samostalnim radom razvija elemente svoje ličnosti, nacionalne i građanske svijesti u što više školskih godina, a sa što manje časova u pojedinoj godini tako, da roditelji i država mogu podnijeti terete, i da je mladež u najkritičnijim godinama svoga i narodnog života očuvana od štetnog, protinacionalnog i protidržavnog uticaja iz društva, a u školi od nasilnog učenja koje ubije duh, a može samo da raspiri fanatični šovinizam ili mržnju.

Ova rezolucija ima svoj naučni, socijalni i nacionalni osnov u djelima:

Turić, Osnova za preobražavanje naroda školam, Zagreb 1919.

Turić, Metodika škole rada, Zagreb 1923.

C. Nacrt resolucije »O višoj naobrazbi učitelja«.

1. Univerzitetske studije za cio učiteljski stalež traže: a) demokratsko uređenje društva, u kojem su vjersko - moralni i političko - državni poredak, kao i nacionalni kulturni, na privredni rad, osnovani na razumu i volji pojedine ličnosti;

b) već razvijena pedagoška nauka i niezni daljnji razvitak. Iz toga slijedi:

1. Univerzitet mora u pojedincu učitelju da razvije potpunu i skladnu nacionalnu prosvjetljenu ličnost, jer je samo u tom jamstvo za državu i narod, da će škola sve članove države i naroda ujediniti u jedan duhovni organizam, i da će ti biti sposobni za razumno, državni i narodu odano političko i nacionalno djelovanje.

2. Univerzitet mora u svakom učitelju da razvije misionarsku sposobnost i snagu za prenašanje svoje ličnosti u narod.

3. Nadalje mora da u pojedincu razvija pedagošku intuiciju socijalnu, za opažanje pedagoških problema i pronalaženje valjanih rješenja; onda pedagošku intuiciju individualnu za opažanje pedagoških pojava na pojedincu; nadalje pedagošku intuiciju subjektivnu, t. j. sposobnost analiziranja vlastitog duha značaja i obrazovanosti, pa opažanje i određivanje geneze njihovog pojedinog elementa; nepoklon pedagošku intuiciju objektivnu za opažanje pedagoških vrednosti i elemenata na predmetima nauke, umjetnosti, vještina i na organizacijama države i naroda.

4. Univerzitet mora da razvija našu pedagošku nauku dajući prilike za opažanje i proučavanje naših pedagoških problema i načina, kako se ima kod nas

da provede neki u svijetu postali pedagoški princip, institucija ili organizacija, pa da se tako oslobodimo od zabluda iz prošlosti.

II. Neodgovoriv osnutak posebne naučne pedagoške škole ili fakulteta za jedan dio učitelje traže ove prilike:

1. Nije moguće ni pomisliti na obrazovanje svih učitelja na univerzitetu još za veliki niz godina nego na univerzitetsko obrazovanje predvodnika, t. j. nastavnika pedagogike i metodike u učiteljskoj školi, pa nadzornika. Ovi se studenti nak moraju birati između učiteljskog staleža, gdje je lakše ući pedagoške individualnosti nego među mladim apsolventima gimnazije, i jer učitelji donesu mnogo iskustvo i vezani su međusobnim povjerenjem s onima, koje imaju da rukovode.

2. Današnji filozofski fakultet ne može da preuzme i dostigne istaknute zadatke pedagoške naučne škole.

3. U prelazno vrijeme i dokle god cio stalež ne bude obrazovan na fakultetu, potrebni su različiti privremeni kurzevi za učitelje građanskih, produžnih i sličnih škola; onda kurzevi za učitelje, koji će u kraćem roku da se upoznaju s tekovinama pedagoške nauke, na odlaze onda na svoja mjesta da s njih šire te nove tekovine.

4. Država i narod moraju da su sigurni za školski duh, a učiteljski stalež mora da steče povjerenje i pouzdanje kod naroda i državnih vlasti, da mu se može povjeriti sudbomosni zadatak.

III. Učiteljska je škola za nuždu zamjena pedagoškog fakulteta i njezin organizator mora da računa s današnjim našim prilikama.

1. Naučeno znanje uopće, a napose ono, što može buduću učitelja da »nauči« u učiteljskoj školi, ne čini čovjeka razumnim, prosvjetljenim i obrazovanim; ne daje državni i narodu jamstvo, da će tako obrazovani učitelji vršiti svoj poziv u narodu. »Naučeno« se zaboravi, mrtvo je i ne utječe na život i rad, jer nije pretvoreno u živi duh, pa radom učiteljevin mora da prevlada mehanizam, a s njim samim ili apatija ili socijalne, političke i nacionalne zablude, koje i opet »nauči« od demagoga, fanatičara ili narodnih proračunanih neprijatelja.

2. Zato učiteljska škola mora da između mladeži odabire pedagoške naravi i da u njima razvija elemente naše, narodu i državi odane ličnosti, koja je spremna i sposobna da u prilikama svojeg mjesta radi prema literarnoj i ličnoj uputi svojih predvodnika.

3. Pripravna škola i sama učiteljska škola morale bi da iz nauka, umjetnosti i vještina odabiru one dijelove, koji u sebi kriju pedagoške elemente, na kojima se učenik učiteljske škole vježba u svim duševnim radovima, i iz kojih stvara elemente svojeg duha i upoznaje načine, kako će ih prenositi u svoje učenike. Tako spreman radi barem dvije godine u razredu pod ravnaniem za to određenog učitelja.

Ova je rezolucija osnovana na radnjama dr. J. Turića: Nacrt osnove Više pedagoške škole, Zagreb, Napredak 1922. — Naučna pedagoška škola i posebne njezine zadatke kod nas. Glasnik professorskog društva, Beograd 1923. — Kakov je naš čovjek i kakov bi morao da bude: Neodgovoriv zadaci naše pedagoške nauke; Učitelj za naše vrijeme i za nas. Ova tri članka će izići u narednim brojevima Prosvjetnog Glasnika Ministarstva Prosvjete, Beograd 1923.

Iv. Šega:

Spomini na „prvi jugoslovanski učiteljski kongres“.

5., 6. in 7. avgusta obhaja UJU svoje praznične dneve u Ljubljani.

Nehote se mi vzbujajo pri tej prilici nepozabni spomini, ki so se mi globoko utisnili v spomin in srce, da mislim vedno in vedno na prekrasne dneve, ki smo jih preživeli v sedanji naši pre-

stolnici, ko smo polagali temelj našemu sedanjemu UJU.

Dan 29. avg. 1906 mora naše učiteljstvo zapisati z zlatimi črkami v svojo zgodovino, kajti tega dne je dalo ravno slovensko učiteljstvo podbudo za ustanovitev jugoslovanske učiteljske zveze.

V spomenici, ki jo je izdala naša »bivša Zaveza« ob svoji dvajsetpetletnici, čitamo na strani 86.: »Slavnosti odkritja Prešernovega spomenika v Ljubljani se je udeležil prvi srbski tovariš Jovan P. Jovanović, urednik Prosvete v Kragujevcu. Ob tej prilici se je seznanil z nekaterimi slovenskimi učitelji. Pogovarjali so se z njim in razpravljali o tem, kaj in kako bi se storilo v prilog medsebojnemu spoznavanju in zblizanju vsega jugoslovanskega učiteljstva.

Ko se je vrnil Jovanović v domovino, je napisal lep članek v svojem listu: Jedna misao i jedan predlog, kjer se zavzema za to, da bi pričelo jugoslovansko učiteljstvo vsako leto prirejati obče jugoslovanske skupščine in šolske razstave.

Naša Zaveza je šla še dalje. Izkušala je ustanoviti Jugoslovansko učiteljsko zvezo. V to se ji je ponudila prilika, ko je praznovalo od 17. do 22. avgusta 1906 v Beogradu Učiteljsko udruženje 25-letnico svojega obstanka in se je vršil I. kongres srbskega učiteljstva. Tovarš Ivan Šega je stavil na XVIII. glavni skupščini Zaveze v Šoštanj dne 2. junija 1906. I. predlog:

»Delegacija Zaveze avstr. jugoslovanskega učiteljstva, zbrana v Šoštanju, izvoli 4 člane, ki naj se udeležijo srbskega učiteljskega kongresa v Beogradu dne 17. do 22. avgusta 1906. I., da se dogovore o vsem potrebnem s srbskimi tovariši zaradi ustanovitve Jugoslovanske učiteljske zveze.«

Predlog je bil sprejet in v deputacijo so bili izvoljeni: Milivoj Berberović, Engelbert Gangl, Luka Jelenc in Ivan Šega.

Izvršuje ta sklep, je sklical pripravljalni odbor za snovanje Jugoslovanske učiteljske zveze ustanovni shod te zveze v Beograd. Povabil je vse zveze učiteljskih društev bratskih jugoslovanskih narodov, hrvaškega, srbskega in bolgarskega, da izvolijo delegate, ki se udeležijo te konference, ki se je vršila dne 29. avgusta 1906. I.

Konferenco je otvoril tovariš L. Jelenc in predlagal za predsednika tov. Davorina Trstenjaka. Poročal je tov. Ivan Šega.

Šta je sa školskim zakonom?

Eckermann u svojim »Razgovorima« s Goetheom napominje, da je Goethe jednom u razgovoru o utjecaju dramskih pjesnika rekao, da veliki dramski pjesnik, ako je ujedno produktivan i ima snažno i plemenito mišljenje, koje prožima sva njegova djela može postići, da duh njegovih djela postane duh naroda. »Od Corneille-a proisteklo je djelovanje, — veli dalje Goethe — koje je bilo kadro da uzgoji junačke duhove. To je bilo nešto za Napoleona, kojemu je bilo potreban junački narod: radi toga je on o Corneille-u rekao, da bi ga, da je još živ«, učinio knezom. I ako je to Goethe rekao za dramske pjesnike, jer je o njima bila riječ, on tako misli o utjecaju svakog duševnog rada, uopće o moći i utjecaju duha na narod, što se vidi iz svih njegovih djela i izjava. Zato ove navode možemo slobodno upotrijebiti za ono, što ćemo u ovo nekoliko redaka da reknemo.

Mi ne mislimo, da uzgoj može sve, ali je to jedina sila, kojom se nešto može, pa ju zato treba upotrijebiti i ći na ruku onima, koji su njezini najglavniji protagonisti, a ne sprečavati taj rad, Goethe naročito spominje, da dramski pjesnik treba da zna svoju zadaću i da se radi nje i utjecaja na narod sve više usavršava, a za Goethea se ne može reći, da je htio profanaciju umjetnosti; on je bio aristokrata u svakom smislu.

Ono, što se iz ovih riječi Goetheovih vidi, to je, da ni najviša duševna kultura ako ne prođe ma u kom obliku u narod, kao što su prodrle ideje Corneille-ovih djela u dušu naroda francuskog, ostaje sterilna za taj narod, ostaje privilegija nekolicine izabranih, razmetanje, balast, od kojega narodu nikakove koristi.

Ističemo, da ne propagiramo nikakovo profanisanje, ali propagiramo približavanje društvenih slojeva, koje se može najprije postići uklanjanjem prevelikih duševnih razlika. Znači, treba početi graditi odozdo i svu pažnju obratiti prvenstveno obrazovanju i uzgajanju najširih slojeva narodnih, a ne početi obratno, kao što se to u nas čini.

Tako su mislili Goethe, Napoleon i svi doista veliki ljudi, ali tako ne misle samo naši upravljači.

Zato možemo razumjeti, da projekt zakona o narodnim školama čeka već nekoliko mjeseci da dođe pred zakonodavni odbor i parlament, da se

Resolucija, ki je bila sprejeta koncem razgovora o ustanovitvi Jugoslovanske zveze se glasi:

Učitelji Srbi, Hrvati, Slovenci in Bolgari, ki prisostvujejo I. srbskemu učiteljskemu kongresu, enodušno izrekajo željo, da bi se učvrstilo in organiziralo moralno edinstvo med jugoslovanskim učiteljstvom. Zategadelj pozivljajo vse navzoče, da razmišljajo, kako bi se popularizirala ta ideja, in pozivljajo začasni odbor, ki je vodil to posvetovanje, naj ukrene, da se skliče I. 1907. ob velikih počitnicah prvi jugoslovanski sestanek, ki naj realizira to idejo.

Poročevalec Ivan Šega je sestavil pravila, in začasni odbor jih je razposlal vsem jugoslovanskim učiteljskim zvebam s pozivom, naj se izražajo o njih.

Savez hrv. učit. društava v Zagrebu je odgovoril z dopisom z dne 20. februarja 1907. I. št. I. sledeče: Sređišnji ovaj odbor drži, da se Savez učit. društava jugoslavenskih zemalja ne može ustanoviti pravilima, budući da bi ta pravila morala steći odobrenje svih vlasti jugoslavenskih zemalja, sto je gotovo nemoguće provesti.

Predsednik začasnomu odboru, Davorin Trstenjak, se je takoj vdal Savezu. Hotel je objaviti v tem smislu jugoslovanskemu učiteljstvu oklic in sklicati I. 1907. v Zagreb jugoslovanski učiteljski kongres v popolnoma drugačnem smislu, kakor smo bili sklenili v Beogradu. Podpis na tak oklic sta odločno odrekla Srb Jovan P. Jovanović in Slovenec Luka Jelenc. Od tega časa miruje ta ideja.

Natančneje ne bom opisaval poteka tega zgodovinsko prevažnega zborovanja — to sem storil že v »Učit. Tovar.« I. 1906., a navesti hočem le tole reminiscenco: Sedeli smo na vrtu restavracije »avstrij. carja«. V naši sredi je bil tudi pokojni Štibil-Vukasović. Govorili smo, ali se bo dala naša ideja oživeti. Skušeni pokojnik je odgovoril: »Zdi se mi, da bomo prej še drugače govorili — a potem bo Vaša ideja meso postala«. In pri tem je pomenljivo s svojo sabljom potolkel po tleh.

daje prednost zakonu o srednjim školama, koji je gotovo jučer predan, samo tako možemo razumjeti, da se onemogućuje više obrazovanje narodnih učitelja.

Mi unaprijed znamo, da će se u ministarstvu izgovarati važnošću zakona o osnovnim školama, koji treba posebno proučiti i radi toga potrebno je tobož, da se rad odloži. Međutim, kad se pravilno shvati, onda može biti samo jedan zakon o školama, jedan prosvjetni sistem, ali je stvar u tome, da se nepočme od krova, već od temelja. Mi te pojave ne možemo da rastumačimo drugačije, već potpomaganjem staleških razlika i favorizovanjem ili kratkovidnošću.

Koji uzrok bio da bio, on vodi antidemokratizmu i sve gore kaosu, jer znači zatvaranje svih ventila tako potrebnih za ovu poratnu psihozu. Bit će i jedan i drugi uzrok, ali malo je koristi od našeg opominjanja.

Koliko je toga opominjanja već bilo, koliko se već posrtalo: »Gdje smo, tu smo!«

Vidimo opet da ne će biti ništa, nego da se u mnogima ovostranim narodnim školama uzgaja prije za sve drugo, nego za ovu državu i narodno jedinstvo.

Vlasti ne mogu da vide, da smo mi iz provincije i naroda nevezani, slobodni od svih teorija i partijskih diktata, da sudimo prirodno, da je između nas i njih razlika: mislomo u narodu, a oni u kancelarijama — u tome je sva razlika. Kad bi se oni malo manje superiorno držali, ne bi u svim zakonskim projektima izbijale ovakove težnje, koje potpomažu stvaranje naših unutarnjih borbi. Oni ne će da vide, da nije glavni uzrok klasnim borbama samo ono nekoliko para razlike u plaći — kao što to i Förster u svom djelu Erziehung und Selbsterziehung veli — već, pored materijalnog uzroka, i osjećaj samočuvstva. Povreda tog osjećaja izaziva otpor i borbu. Naši upravnici baš izazivaju tu povredu, jer školsko pitanje rješavaju od krova i na taj način stvaraju stalešku školu, a sve drugo samo je na hartiji. Nitko ne poriče važnost materijalne strane, ali mi ne zaboravljamo ni to, da su i Rim i Austro - Ugarska bili bogati i vojnički uredeni i opet su se raspadli.